

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

Burgerschapsvorming op de Pionier

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

Inhoudsopgave

- 1. Visie burgerschapsvorming**
- 2. Doelen burgerschapsvorming en aanbod/methodiek**
- 3. Burgerschap meten**
- 4. Bijlagen**

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

1. Visie burgerschapsvorming

Integrale onderwijsaanpak

De Pionier stelt zichzelf als doel om met het onderwijs dat zij biedt ieder kind zo snel mogelijk een verbeterd leef/ontwikkel- en onderwijsperspectief te bieden. Burgerschapsvorming is op onze school geen apart vak, maar maakt onderdeel uit van onze totale onderwijsaanpak en aanbod. Als gespecialiseerde onderwijsvoorziening (SO) ligt de nadruk binnen de Pionier namelijk nog uitdrukkelijker op het versterken van een goede sociaal-emotionele ontwikkeling, naast het bereiken van een optimale didactische ontwikkeling bij de leerlingen. Een zo optimaal mogelijke sociaal-emotionele ontwikkeling wordt als een voorwaarde gezien voor het zich goed kunnen ontwikkelen tot een actief burger binnen de Nederlandse maatschappij.

Binnen de Pionier wordt daarom integraal gewerkt aan de doelen die horen bij de 11 bouwstenen die aansluiten bij burgerschapsonderwijs. Per bouwsteen wordt weergegeven welk onderwijsaanbod danwel welke methodiek hierbij aansluit. Op deze manier zijn de bouwstenen gebruikt als inhoudelijke kaders om doelgericht en samenhangend te werken aan een curriculum voor burgerschap en aan te sluiten bij de bijbehorende kerndoelen. De Pionier richt zich op dit moment met name op de eerste zeven bouwstenen, die door het SLO zijn geselecteerd, de kern van burgerschap bevatten en aansluiten bij de wettelijke burgerschapsopdracht (SLO, 2021). Er is op deze manier gezamenlijk met het team een doorlopende leerlijn geformuleerd, die in de dagelijkse praktijk wordt uitgevoerd. Bij een optimale sociaal-emotionele ontwikkeling kunnen belangrijke thema's die terug komen in burgerschapsvorming niet ontbreken. Basale ontwikkelingsbehoeften waaronder het vergroten van de autonomie/zelfstandigheid, het bevorderen van het zich competent voelen en het herstellen en/of versterken van de voor de leerling belangrijke relaties, spelen hierbij een cruciale rol. Het begeleiden en ondersteunen van onze leerlingen bij het ontwikkelen tot actieve, betrokken burgers, speelt zodoende een grote rol in de dagelijkse onderwijspraktijk van de Pionier. *Onze ambitie is dat wij met ons gespecialiseerde onderwijs de benodigde kennis en vaardigheden vergroten, zodat iedere leerling (naar eigen kracht) een bijdrage gaat leveren als volwaardig burger. Wij zorgen voor een veilig, inclusief schoolklimaat, waarin elke leerling zich gezien, gehoord en geaccepteerd voelt.*

School als dé plek voor oefening

De Pionier ziet de schoolsituatie als dé ideale plek voor leerlingen om kennis, houding en vaardigheden aan te leren en te oefenen binnen een veilige en vertrouwde omgeving. De kinderen krijgen zodoende gedurende verschillende momenten op de dag gelegenheid om de kennis, houding en vaardigheden, die aansluiten bij het actief burgerschap, te oefenen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de verschillende talenten van leerlingen, zodat deze tot bloei kunnen komen. Dit expliciet aanleren en oefenen met houding en vaardigheden, die passen bij burgerschapsvorming, gebeurt zowel binnen als buiten de klas (in de gang, op het plein en tijdens uitjes).

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

Positieve gedragsondersteuning door middel van voorbeelden

De Pionier gaat er vanuit dat alle leerlingen behoefte hebben aan én baat hebben bij positieve gedragsondersteuning. Hierbij staat het voordoen van gewenst gedrag centraal. Alle leerkrachten en al het ondersteunend personeel zetten zich in om het goede voorbeeld te geven aan de leerlingen in de school. Door zelf het goede voorbeeld te geven, maken kinderen kennis met de basis normen en waarden. Het schoolteam van de Pionier stelt respect, hulpvaardigheid, eerlijkheid, het volgen van de afspraken en regels en openheid naar elkaar centraal. In elke klas worden dezelfde vaardigheden centraal gesteld o.a. middels de parapluweken. Tijdens de parapluweken (aan het begin en halverwege het schooljaar) staan de 5 paraplueregels van de Pionier centraal:

1. Ik ben aardig voor een ander.
2. Ik ga zuinig om met mijn spullen.
3. Ik houd mijn handen en voeten bij mijzelf.
4. Ik gebruik mijn stem op een rustige manier.
5. We gaan respectvol met elkaar om.

Gedurende de hele schoolloopbaan is er specifieke aandacht voor het aanleren van vaardigheden die horen bij deze paraplueregels, die zichtbaar in de school zijn gevisualiseerd.

Vorbereiden op de toekomst

Voor elke leerling die binnen de Pionier wordt geplaatst, wordt binnen 6 weken een OPP opgesteld. Hierin staan de onderwijsbehoeften en de uitstroombestemming van het kind. Het onderwijsaanbod wordt op deze manier afgestemd op de leerling, zodat de leerling optimaal wordt voorbereid op een passende vervolgvvoorziening. De ambitie van de Pionier is om alle leerlingen een geslaagde onderwijsloopbaan te geven, die past bij hun mogelijkheden en talenten. Niet alleen het verwerven van kennis en het aanleren van vaardigheden om bij te dragen aan de samenleving staat centraal, maar ook het opdoen van succeservaringen speelt hierbij een belangrijke rol. De leerlingen van de Pionier krijgen zo voldoende vertrouwen dat zij belangrijk zijn om als volwaardig burger deel uit te maken van de samenleving.

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

2. Doelen burgerschapsvorming en aanbod/methodiek

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

Bouwstenen	Doelen burgerschapsvorming voor leerlingen van de Pionier	Methode en/of aanbod	Toelichting aanbod en aanpak
1. Vrijheid en gelijkheid	<p>Leerlingen leren OB (SLO):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ het belang van regels in de klas en op school voor spelen en samenwerken; ➤ leefregels en afspraken thuis en in de omgeving te benoemen en te vergelijken; ➤ dat ze vrijheid hebben in het maken van keuzes, rekening houdend met de keuzes van medeleerlingen en de geldende afspraken in de klas; ➤ dat iedereen rechten en plichten heeft. <p>Leerlingen leren BB (SLO):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ over de basiswaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit van de democratische rechtsstaat; >over grondrechten, mensenrechten en kinderrechten en het belang ervan; ➤ dat iedereen gelijke rechten heeft die universeel zijn en onlosmakelijk met elkaar verbonden; ➤ dat de rechtsstaat kaders biedt voor rechten en vrijheden en bescherming tegen willekeur en machtsmisbruik; ➤ over de waarborging van en het respect voor die rechten hier en daar; ➤ over het belang van regels en afspraken thuis en op school en deze te vergelijken met die in de publieke ruimte; ➤ waarom ze vrijheid hebben in het maken van keuzes, rekening houdend met de keuzes van medeleerlingen en de geldende afspraken in de klas en omgeving; ➤ hoe de basiswaarden tot uiting kunnen komen in de eigen klas- en schoolcontext en in de omgeving. 	- Nieuwsbegrip	- Begrijpend lezen lessen over de actualiteit
		- Lessen 4 en 5 Mei	- Lessenpakket comité 4&5 mei
		- Lessen verkiezingstijd	- Vanuit nieuwsbegrip of het Jeugdjournaal
		- Jeugdjournaal	- Bespreken onderwerpen Jeugdjournaal
		- Competentie vergrotend werken	- CVW methode toepassen op school
		- Geweldloos verzet	- Trainingen GV en de methode toepassen op school.
		- Handig doen methode	- Lessen sociale vaardigheden vanuit handig doen.
		- Aandacht voor verschillende culturen en verschillen in culturen	- Verschillende lessen die aansluiten bij het thema, leerkracht gebonden.
		- Aandacht voor economische verschillen	- Lessen arm & rijk vanuit nieuwsbegrip of vanuit wijzer.
		- Lessen verschillende religieuze stromingen	
		- Kerst, Pasen, themaweken hieraan voorafgaand	- Kerstcommissie, paascommissie.
		- Lichtje vanuit werkgroep diversiteit	
		- Genderneutraal kamp	- De toiletten genderneutraal laten zijn. Het bespreekbaar maken in de klas
		- Lessen seksuele voorlichting (Lentekriebels)	- Vanuit de methode lessen zoeken die aansluiten bij de klas
		- Gastlessen COC	- COC geeft voorlichting over diversiteit en & inclusiviteit
		- Meidenclub vanuit SJSO	- In de meidenclub gaat het over vrouwenzaken, maar ook over onderling contact
- Gymlessen	- Samenspel, weerbaarheid, samenwerken		
- Methode Wijzer..	- Zie bijlage specifieke lessen/thema's		
- Samenspel tijdens buitenspelen	- Samenspel, weerbaarheid, samenwerken		
- Inzet gedragscoaches	- Samenwerken, onderhouden emoties		
2. Macht en inspraak	<p>Leerlingen leren OB (SLO):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ dat er regels en afspraken gelden thuis, op school en in de publieke ruimte, en welke consequenties het kan hebben als je regels overtreedt of afspraken schendt; 	- Nieuwsbegrip	- Begrijpend lezen lessen over de actualiteit
		- Lessen 4 en 5 Mei	- Lessenpakket comité 4&5 mei
		- Lessen verkiezingstijd	- Vanuit nieuwsbegrip of het Jeugdjournaal
		- Competentie vergrotend werken	- CVW methode toepassen op school

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ dat er mensen zijn benoemd of gekozen die gezag hebben of dragen op school, in de woonplaats en in het land; ➤ dat er regels en afspraken gelden in ons land en welke rol verschillende mensen hebben bij het handhaven ervan; ➤ het verschil tussen regels en afspraken, en de mogelijkheden en grenzen voor leerlingen om daar over mee te praten. <p>Leerlingen leren BB (SLO):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ over gezagsdragers en politieke instituties in Nederland, Europa en de wereld; ➤ over de totstandkoming en handhaving van regels in Nederland en Europa; ➤ over de werking van ons politieke bestel; ➤ wat de buitenwerkingstelling van de rechtsstaat kan betekenen, uitgelegd aan de hand van de Duitse bezetting en de Holocaust; ➤ over verschillende visies op vrijheid, gelijkheid en solidariteit; ➤ over rollen van en verhoudingen tussen mensen op school, in de buurt en in het land; ➤ over manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kunnen beïnvloeden en hoe ze daar verantwoordelijkheid voor kunnen nemen; ➤ over manieren om op school of in de eigen omgeving macht te organiseren en uit te oefenen. 	- Geweldloos verzet	- Trainingen GWV en de methode toepassen op school.
		- Handig doen methode	- Lessen sociale vaardigheden vanuit handig doen.
		- Gastlessen Politie	- Lessen over o.a. Drugs, drillraps.
		- Gymlessen	- Samenspel, weerbaarheid, samenwerken
		- Methode Wijzer.	- Zie bijlage specifieke lessen/thema's
		- Buitenspelen	- Samenspel, weerbaarheid, samenwerken
3. Democratische cultuur	<p>Leerlingen leren OB (SLO):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ om te gaan met hun wensen en opvattingen en zich hierover uit te spreken; ➤ de gevoelens, wensen en opvattingen van anderen te herkennen; ➤ te accepteren dat anderen iets anders willen, maar dat dit niet tot een conflict hoeft te leiden; 	- Nieuwsbegrip	- Begrijpend lezen lessen over de actualiteit
		- Lessen 4 en 5 Mei	- Lessenpakket comité 4&5 mei
		- Lessen verkiezingstijd	- Vanuit nieuwsbegrip of het Jeugdjournaal
		- Aandacht voor verschillende culturen en verschillen in culturen	- Verschillende lessen die aansluiten bij het thema, leerkracht gebonden.

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ hun stem te gebruiken tijdens gezamenlijke besluitvormingsprocessen; > dat de ander ook een stem en mogelijk een ander gezichtspunt heeft; > hiernaar te luisteren en vragen te stellen om meer over de ander en zijn of haar gezichtspunt te weten te komen; ➤ conflicten in de klas op een vreedzame manier op te lossen. <p>Leerlingen leren BB (SLO):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ dat het meepraten over zaken die hen aangaan een (kinder)recht is; ➤ hun mening te verwoorden en daar eenvoudige argumenten voor te geven; ➤ in de context van de klas te proberen anderen van hun mening te overtuigen; ➤ de mening van anderen in eigen woorden samen te vatten; ➤ hun eigen mening bij te stellen op basis van nieuwe inzichten; ➤ hun stem te gebruiken tijdens besluitvormingsprocessen in de klas- en schoolcontext en daarbij ruimte te maken voor de mening van alle leerlingen; ➤ er rekening mee te houden dat hun mening of uitlatingen emoties teweeg kunnen brengen bij anderen; ➤ dat mensen over onderwerpen verschillend kunnen denken; ➤ dat die verschillen soms wel, soms niet overbrugd kunnen worden en soms ook tot spanningen en conflicten leiden; ➤ conflicten in de directe omgeving op een vreedzame manier op te lossen, maar ook te accepteren dat conflicten kunnen blijven bestaan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Methode Wijzer: Aandacht voor economische verschillen 	<ul style="list-style-type: none"> - Lessen arm & rijk vanuit nieuwsbegrip of vanuit methode Wijzer (zie bijlage).
		<ul style="list-style-type: none"> - Buitenspelen 	<ul style="list-style-type: none"> - Samenspel, weerbaarheid, samenwerken
<p>4. Identiteit</p>	<p>Leerlingen leren OB (SLO):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de eigen grenzen te herkennen, te benoemen en te bewaken (emotioneel, fysiek); ➤ te verwoorden wat ze denken, doen, willen en willen worden; ➤ leren dat hun taal of talen deel uitmaken van wie ze zijn; ➤ te benoemen wat ze al kunnen en wat nog niet, wat ze leuk vinden om te doen; ➤ hun primaire emoties te herkennen, benoemen en ermee om te gaan; 	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwsbegrip 	<ul style="list-style-type: none"> - Begrijpend lezen lessen over de actualiteit
		<ul style="list-style-type: none"> - Competentie vergrotend werken 	<ul style="list-style-type: none"> - CVW methode toepassen op school
		<ul style="list-style-type: none"> - Geweldloos verzet 	<ul style="list-style-type: none"> - Trainingen GWV en de methode toepassen op school.
		<ul style="list-style-type: none"> - Handig doen methode 	<ul style="list-style-type: none"> - Lessen sociale vaardigheden vanuit handig doen.

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ over zichzelf te praten in termen van toen, nu en later, hier en daar (bijvoorbeeld: “toen was ik ... nu ben ik, later wil ik...”; “hier ben ik/ doe ik ... daar ben ik/ doe ik”); ➤ te benoemen wat bij hen thuis belangrijke tradities, vieringen en rituelen zijn. <p>Leerlingen leren BB (SLO):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de eigen grenzen te herkennen, te benoemen en actief te bewaken (emotioneel, fysiek en seksueel); ➤ te duiden wat ze denken, doen, willen en willen worden, en daar gepast naar handelen; ➤ hun primaire en secundaire emoties te herkennen, te benoemen en hier bewust mee omgaan; ➤ te benoemen wat ze al goed kunnen en wat ze nog beter onder de knie willen krijgen, ook in het licht van het onderwijs dat ze na de basisschool willen volgen; ➤ uit te drukken met welke groep(en) in cultuur en samenleving ze zich verbonden voelen en welke betekenis symbolen en rituelen voor hen hebben, waaronder ook nationale symbolen; ➤ verschillende aspecten bewust waar te nemen waardoor hun identiteit mede gevormd is: gender, gezin, sociaaleconomische achtergrond, levensbeschouwing, religie en cultuur; ➤ te reflecteren op de mate waarin hun identiteit mede gevormd is en beïnvloed wordt door leeftijdgenoten, groepsidentiteiten, (sociale) media, persoonlijke mogelijkheden en beperkingen; 14 ➤ na te denken over schoonheidsidealen, gender, seksualiteit, etniciteit en (on)gelijkheid zoals die gerepresenteerd worden in (sociale) media, en welke invloed die beelden op hen hebben. 	- Aandacht voor verschillende culturen en verschillen in culturen	- Verschillende lessen die aansluiten bij het thema, leerkracht gebonden.
		- Aandacht voor economische verschillen	- Lessen arm & rijk vanuit nieuwsbegrip of vanuit wijzer.
		- Lessen verschillende religieuze stromingen	
		- Kerst, Pasen, themaweken hieraan voorafgaand	- Kerstcommissie, paascommissie.
		- Lichtje vanuit werkgroep diversiteit	
		- Genderneutraal kamp	- De toiletten genderneutraal laten zijn. Het bespreekbaar maken in de klas
		- Lessen seksuele voorlichting (Lentekriebels)	- Vanuit de methode lessen zoeken die aansluiten bij de klas
		- Gastlessen COC	- COC geeft voorlichting over diversiteit en & inclusiviteit
		- Meidenclub vanuit SJSO	- In de meidenclub gaat het over vrouwenzaken, maar ook over onderling contact
		- Gymlessen	- Samenspel, weerbaarheid, samenwerken
		- Lessen methode Wijzer, zie bijlage.	
		- Buitenspelen	- Samenspel, weerbaarheid, samenwerken
		5. Diversiteit	<p>Leerlingen leren OB (SLO):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ de primaire emoties met de bijbehorende lichaamstaal van een ander te herkennen en benoemen; ➤ de grenzen (emotioneel en fysiek) van de ander te herkennen en daar rekening mee te houden; ➤ fysieke kenmerken van zichzelf te benoemen en te vergelijken met die van de ander; ➤ over vriendschap en verliefdheid; ➤ de eigen gezinssituatie en thuiscultuur of –culturen te vergelijken met die van een ander; ➤ te verwoorden wat de ander doet en wil en daarin overeenkomsten en verschillen te ontdekken; ➤ samen onderlinge conflicten vreedzaam op te lossen.
		- Competentie vergrotend werken	- CVW methode toepassen op school
		- Geweldloos verzet	- Trainingen GWV en de methode toepassen op school.
		- Handig doen methode	- Lessen sociale vaardigheden vanuit handig doen.
		- Aandacht voor verschillende culturen en verschillen in culturen	- Verschillende lessen die aansluiten bij het thema, leerkracht gebonden.
		- Aandacht voor economische verschillen	- Lessen arm & rijk vanuit nieuwsbegrip of vanuit wijzer.
		- Lessen verschillende religieuze stromingen	

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

	Leerlingen leren BB (SLO): <ul style="list-style-type: none"> ➤ hoofdzaken over religieuze en levensbeschouwelijke stromingen en culturele tradities en gebruiken die in onze diverse samenleving een rol spelen; ➤ over seksualiteit, verschillende seksuele oriëntaties en expressies van gender; ➤ de grenzen (emotioneel, fysiek en seksueel) van anderen herkennen en daar rekening mee te houden; ➤ de secundaire emoties van de ander te herkennen en te benoemen en te anticiperen op reacties van anderen op het eigen handelen; > uit te wisselen wat gedeelde en verschillende waarden, overtuigingen, idealen en toekomstverwachtingen zijn; ➤ overeenkomsten en verschillen tussen mensen te herkennen, te benoemen en in aanzet te verklaren; ➤ hoe groepsgedrag en (sociale) media de houdingen en het gedrag van klasgenoten mede kunnen verklaren. 	- Kerst, Pasen, themaweken hieraan voorafgaand	- Kerstcommissie, paascommissie.
		- Lichtje vanuit werkgroep diversiteit	
		- Genderneutraal kamp	- De toiletten genderneutraal laten zijn. Het bespreekbaar maken in de klas
		- Lessen seksuele voorlichting (Lentekriebels)	- Vanuit de methode lessen zoeken die aansluiten bij de klas
		- Lessen methode Wijzer, zie bijlage.	-
		- Jeugdjournaal	- Bespreken onderwerpen Jeugdjournaal
6. Solidariteit	Leerlingen leren OB (SLO): <ul style="list-style-type: none"> ➤ eenvoudige taken en problemen uit te voeren of op te lossen met respect voor de afspraken die onderling gemaakt zijn; ➤ te benoemen wat ze zelf nodig hebben; ➤ te zien wat anderen nodig hebben en wat dat betekent voor hun eigen handelen; ➤ in concrete situaties te herkennen en te benoemen wat ze eerlijk of oneerlijk vinden, goed of slecht, welke spanningen dit kan opleveren en wat dat kan betekenen voor hun handelen; ➤ over in- en uitsluiting en pesten in de klas. Leerlingen leren BB (SLO): <ul style="list-style-type: none"> ➤ taken uit te voeren of problemen op te lossen met respect voor de afspraken die onderling gemaakt zijn; ➤ doelen te stellen en werkwijzen te bepalen voor werk dat je alleen of samen doet; ➤ manieren om voor hun eigen belangen en die van de groep op te komen; ➤ manieren om voor concrete anderen hier en elders op te komen. ➤ voorbeelden van uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling in de eigen omgeving en in het land te herkennen en te benoemen. 	- Nieuwsbegrip	- Begrijpend lezen lessen over de actualiteit
		- Lessen 4 en 5 Mei	- Lessenpakket comité 4&5 mei
		- Lessen verkiezingstijd	- Vanuit nieuwsbegrip of het Jeugdjournaal
		- Jeugdjournaal	- Bespreken onderwerpen Jeugdjournaal
		- Competentie vergrotend werken	- CVW methode toepassen op school
		- Geweldloos verzet	- Trainingen GWV en de methode toepassen op school.
		- Handig doen methode	- Lessen sociale vaardigheden vanuit handig doen.
		- Aandacht voor verschillende culturen en verschillen in culturen	- Verschillende lessen die aansluiten bij het thema, leerkracht gebonden.
		- Aandacht voor economische verschillen	- Lessen arm & rijk vanuit nieuwsbegrip of vanuit wijzer.
		- Lessen verschillende religieuze stromingen	

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ manieren om kwesties rond solidariteit op school of in de omgeving te onderzoeken, aan te kaarten en als het kan er gevolg aan te geven; ➤ na te denken over de rollen die de overheid, middenveld en burgers kunnen spelen bij het bevorderen van solidariteit en rechtvaardigheid. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kerst, Pasen, themaweken hieraan voorafgaand - Lichtje vanuit werkgroep diversiteit - Genderneutraal kamp - Lessen seksuele voorlichting (Lentekriebels) - Gastlessen COC - Meidenclub vanuit SJSO - Methode Wijzer.. - Gymlessen 	<ul style="list-style-type: none"> - Kerstcommissie, paascommissie. - De toiletten genderneutraal laten zijn. Het bespreekbaar maken in de klas - Vanuit de methode lessen zoeken die aansluiten bij de klas - COC geeft voorlichting over diversiteit en & inclusiviteit - In de meidenclub gaat het over vrouwen-zaken, maar ook over onderling contact - Zie bijlage voor specifieke lessen/thema's - Samenspel, weerbaarheid, samenwerken
7. Digitaal samenleven	Leerlingen leren OB (SLO): <ul style="list-style-type: none"> ➤ verschillende vormen van (media)boodschappen te (her)kennen; ➤ verschillende functies, primaire doelstellingen en de reikwijdte van media te herkennen; ➤ hun eigen mediagebruik (type, duur, frequentie) te onderzoeken; ➤ over de invloed van mediaboodschappen op hun leefwereld. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nieuwsbegrip - Jeugdjournaal - Lessen Mediawijsheid - Methode Wijzer.. - Lessen gamegedrag 	<ul style="list-style-type: none"> - Begrijpend lezen lessen over de actualiteit - Bespreken onderwerpen Jeugdjournaal - Zie bijlage specifieke lessen/thema's
	Leerlingen leren BB (SLO): <ul style="list-style-type: none"> ➤ dat bij digitaal communiceren ook omgangsregels gelden en kunnen deze toepassen; ➤ hun eigen mediagebruik te onderzoeken, zich bewust te worden van de gevolgen en van de ethische aspecten hiervan; ➤ de betrouwbaarheid van digitale informatiebronnen te onderzoeken en de verschillen tussen betrouwbare en niet-betrouwbare informatiebronnen te benoemen; ➤ de gevolgen van digitaal communiceren en discussiëren voor henzelf en voor anderen te onderzoeken; ➤ over verschillende vormen van media(boodschappen), de toegang daartoe en hun invloed op hun eigen leefstijl en die van anderen; ➤ zorg te dragen voor eigen digitale veiligheid en die van anderen. 		

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

8. <i>Duurzaamheid</i>	Leerlingen leren in duurzaamheidskwesties over verschillende waarden en belangen en de gevolgen daarvan voor de leefomgeving, nu en later. Ze leren duurzame keuzes te herkennen en te reflecteren op hun eigen gedrag.		
9. <i>Globalisering</i>	Leerlingen verkennen hoe zichzelf, klasgenoten en andere mensen in Nederland verbonden zijn met andere delen van wereld en leren over internationale samenwerking.		
10. <i>Technologisch burgerschap</i>	Leerlingen leren over de invloed van technologische ontwikkelingen op henzelf en hun leefomgeving. Ze leren ethische kwesties te herkennen en gaan in gesprek over verschillende perspectieven, die ze zelf kunnen innemen.		
11. <i>Denk- en handelwijzen</i>	Leerlingen leren kritisch denken en handelen, empathische vermogens, ethisch redeneren en communiceren. Deze denk- en handelwijzen worden toegepast in samenhang met de inhoud van de overige bouwstenen.		

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

3. Burgerschap Meten

Met de vragenlijst Burgerschap Meten (Rovict) meten we de burgerschapscompetenties van onze leerlingen, zo weten we waaraan we samen kunnen werken. Burgerschap wordt gemeten op drie aspecten: kennis, houding en vaardigheden. Deze worden op 4 verschillende schalen gescoord:

- democratisch handelen
- maatschappelijk verantwoord handelen
- omgaan met conflicten
- omgaan met verschillen

De door de Universiteit van Amsterdam ontwikkelde vragenlijsten nemen we één keer per jaar af bij de leerlingen van groep 7 en 8. We hebben als doel dat al onze leerlingen bij deze meting gemiddeld scoren ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Op het moment dat een leerling uitvalt bij deze meting, kijkt de IB-er samen met de leerkrachten welke extra ondersteuning passend/nodig is voor het individu of de groep. In bijlage 3 worden de scores van de leerlingen van de Pionier weergegeven.

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

4. Bijlagen.

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

Bijlage 1.

Overzicht kaarten Handig Doen!

Vaardigheden ZIEN!	Deelvaardigheden	
Sociaal initiatief	Aandacht vragen: Ik vraag op een handige manier om aandacht	
	Start een praatje: Ik start een praatje om iemand te leren kennen	
	Een vraag stellen: Ik stel een vraag als ik iets wil	
	Meedoen: Ik vraag vanuit mezelf of ik mee mag doen	
	Uitnodigen: Ik vraag of een ander met mij wil meedoen	
	Sociale flexibiliteit	Overleggen: Ik kan samenwerken door te overleggen
		Een nieuw idee: Ik kan een ander idee bedenken als een ander iets anders wil
		Loslaten: Ik kan iets anders gaan doen en mijn eigen idee loslaten
		Veerkracht: Ik kan kritiek of tegenslag verdragen
		Aanpassen: Ik kan mijn eigen idee aanpassen aan het plan van een ander
Sociale autonomie	Eigen mening: Ik zeg rustig hoe ik ergens over denk en wat ik ervan vind	
	Eigen keuze: Ik kan zelf kiezen en ik zeg het als ik iets wel of niet wil	
	Eigen grens: Ik kom voor mezelf op en geef duidelijk mijn eigen grens aan	
	Weggaan: Ik kan uit een lastige situatie stappen en weggaan	
	Zelfstandig: Ik ben zelf verantwoordelijk en regel mijn eigen zaken	
	Impulscontrole	Volgens de regels: Ik hou me aan de regels en afspraken
		Wacht op je beurt: Ik wacht op mijn beurt als een ander bezig is
Neqeren: Ik ga gewoon door waar ik mee bezig was		
Handig reageren: STOP!, ik DENK eerst na voordat ik iets DOE		
Doelgericht: Ik hou mijn aandacht op het doel gericht		
Inlevingsvermogen		Compliment: Ik zeg iets aardigs en geef de ander een goed gevoel
	Belangstelling: Ik laat merken dat ik benieuwd ben naar de ander	
	Luisteren: Ik spits mijn oren en luister met aandacht	
	Helpen: Als ik zie dat een ander hulp nodig heeft dan vraag ik of ik kan helpen	
	Troosten: Als ik zie dat de ander zich niet fijn voelt, dan troost ik	

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

Bijlage 2.

Wijzer door de	1.Vrijheid en gelijkheid	2. Macht en inspraak	3.Democratische culturen	4.Identiteit	5.Diversiteit	6.Solidariteit	7. Digitaal samenleven
Wijzer							
Groep 3				Thema 1, les 3			
				Thema 2, les 2			
Groep 4				Thema 1, les 2,3	Thema 4, les 1		
				Thema 2, les 3			
Aardrijkskunde							
Groep 5		H. 3, les 3	H.3, les 3				
			H.4 les 2				
			H.5, les 2				
Groep 6			H.3, les 2	H.3, les 2,3	H.3, les 1,3	H.3, les 2,3	
			H.4, les 1				
Groep 7		H.4, les 2					
Groep 8			H.4, les 2	H.3, les 2	H.3, les 2	H.1, les 2	H.4, les 2
						H.3, les 3	
Geschiedenis							
Groep 5	H.2, les 2	H.2, les 2,4	H.4, les 1,2	H.2, les 3			
	H.2, les 2,3	H.4, les 3,4		H.3, les 3			
		H.5, les 4					
Groep 6	H.2, les 2,3	H.1, les 2	H.2, les 4	H.5, les 3,4	H.1, les 4	H.5, les 3	
	H.4, les 4	H.2, les 1,3	H.3, les 4		H.5, les 3,4		
		H.3, les 1,2,3,4	H.4, les 1,2				
		H.4, les 4					
Groep 7		H.4, les 3			H.3, les 4		
Groep 8	H.2, les 2,3,4	H.2, les 2,3	H.1, les 2	H.1, les 4	H.1, les 4		
	H.4, les 1	H.2, les 4	H.2, les 2,3		H.3, les 4		
			H.3, les 3		H.5, les 3		
			H.5, les 1				
Verkeer							
Groep 4,5,6,7	De hele methode gaat over thema's van fatsoen, regels, jouw woonomgeving, veiligheid en de infrastructuur						
Natuur							
Groep 4				H.1, les 2	H.4, les 1		
				H.2, les 1,2			
Groep 5				H.2, les 2			
Groep 6				H.1, les 1,2,3			
Groep 7				H. 4, les 1,2,3			
Groep 8				H.4, les 1,2,3	H.4, les 3		

Doelgericht en samenhangend werken aan een curriculum voor burgerschap.

Bijlage 3. Burgerschap Meten

